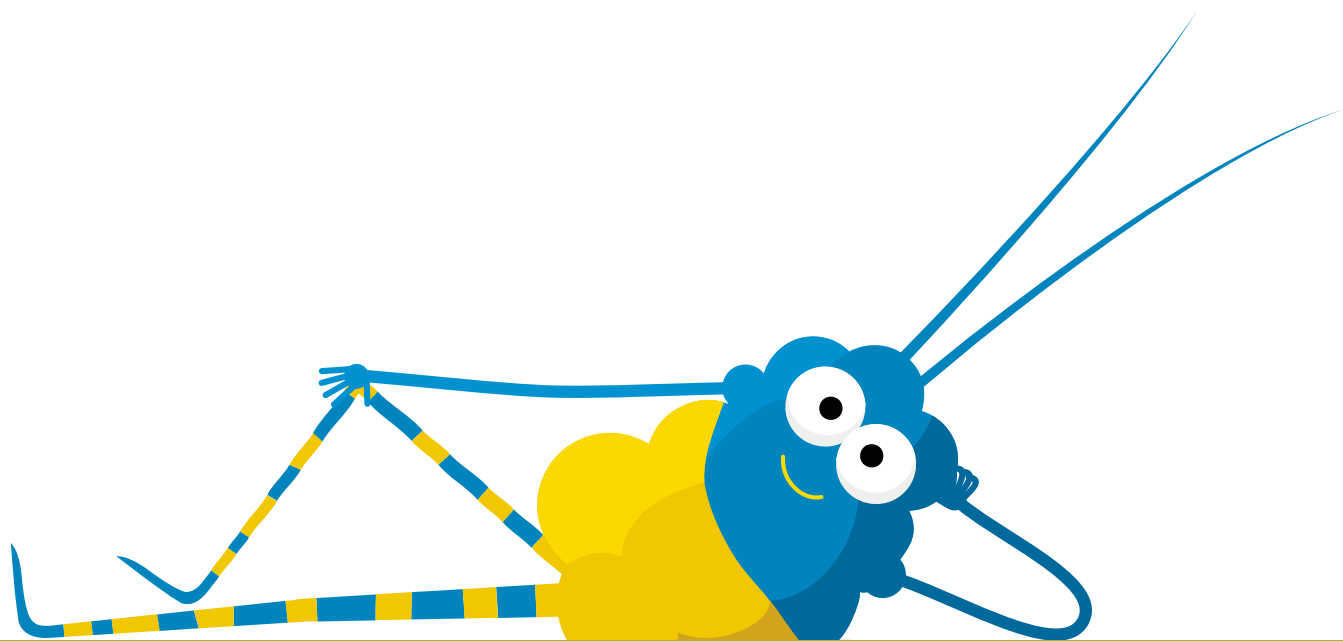

*Duik mee in de wereld van
Studio taal en spelling!*

Studio
taal

Kom je deze tekens tegen?

Doe dan dit.

Bespreek samen.

Werk samen met je buur.

Lees de tip.

les
2

Wat ga je doen?

Je leest enkele gedichten over grootouders.

Je kiest het gedicht dat het best bij jouw oma of opa past en het gedicht dat je het mooist vindt.

Op verkenning

1

Verken samen de teksten op de volgende pagina's.

Beantwoord de vragen van je juf of meester.

2

Voor wie wil jij een passend gedicht zoeken?

Schrijf op.

Uitleg

Gedichten herken je aan een aantal **kenmerken**:

- korte teksten
- korte regels
- ontbrekende leestekens en hoofdletters
- geen volzinnen
- een speciale lay-out

Niet elk gedicht heeft alle kenmerken.

In gedichten mag namelijk alles!

Als je een gedicht leest, moet je vaak zoeken naar de **betekenis**.

Het kan helpen om het gedicht een paar keer te lezen en om met anderen over het gedicht te praten.

Gedichten hebben niet één juiste betekenis!

Je kunt ze op verschillende manieren **interpreteren**.

1

Opa

Mijn opa is al oud.
Zijn huis is leeg,
net als zijn hoofd.
Hij heeft één kamer nu
en het altijd koud.

Mijn opa zegt niet veel.
Hij is een leeg boek.
Zijn tekst is doorgelopen,
ook zijn sokken zijn zoek.
Maar mij kent hij wel.

'Jongen,' zegt hij, stiller
dan ooit. Hij lacht zijn
scheve lach, zijn hand trilt.
Ik spoel aan op zijn schoot.
Hij leest mij, zijn
hanenpoot.

Margreet Schouwenaar
Denk dag doen
© Clavis, 2016

2

Oma's

Ze wacht op me
met perzikwangen, hemelogen,
glinsterende rimpeltoet.

Haar stoel is van fluweel.
Opa's zetel staat maar
leeggeleefd, doodstil. Ik mag erin.

Stoelen willen benen en een kont
om tegenaan te duwen. Leeg
zijn ze te veel wie er ooit zat.

Ik kus haar veertjesvel, vertel
hoe papa dit en hoe ik dat
en hoe hij 'nee'. Kind, zegt ze, kind.

Mijn kwaadheid smelt als hagel
in de plooitjes van haar mond,
het kamerhaventje, de stoel, de thee.

Oma's maken kinderen weer heel.

Diet Groothuis
Dichter 1
© Plint, 2017

3

Waar oma bleef

Toen ik omkeek om te zien waar oma bleef en haar niet zag, holde ik terug. Ik vond haar op de trap waar ik allang vanaf gesprongen was.

Zij hield zich met twee handen aan de leuning vast en stapte voetje voor voetje naar beneden. Nog nooit was oma zo langzaam!

Vroeger kon oma bijna net zo snel als ik de treden af, maar toen scheen de zon waarschijnlijk en nu regende het ontzettend.

Ze was kletsnat, druppels dropen uit haar haar en van haar neus en ze was haar paraplu vergeten. Ja, het kwam door de regen.

Ik zou anders niet weten waarom oma gisteren nog haast huppelen kon en nu niet meer. Maar, het is niet erg, hoor.

Ik kan mijn benen langzamer laten lopen. Ik kan mijn armen minder snel om haar heen slaan. Ik kan trager van haar houden

als dat beter voor haar is. Ik kan ontzettend goed voor iemand zorgen, al weet nog bijna niemand dat. Ik loop er ook niet mee te koop.

Ik ga gewoon onder aan de trap staan en wacht, zodat zij ziet welke kant ze op moet gaan. Deze kant. De kant waar ik sta.

Ted van Lieshout
Onder mijn matras de erwt
© Leopold, 2017

4

Opa,

ben jij nou een bejaarde?
Dan wil ik daar ook voor
leren.

Altijd teevee kijken, zalig
spitten in de tuin, stappen
met de hond. En altijd tijd
voor mij.

Als jij me als leerling neemt,
word ik vast een bejaarde
in een nieuwe recordtijd.

Daniel Billiet
Waarom het nooit bananen regent
© De Eenhoorn, 2000

5

Een gewone oma

Wat zie ik mijn oma graag
op haar rollerblades
over het marktplein roetsjen!

Hamburger met dikke klodders
mayonaise is haar favoriet.

In het zwembad schoppen we
huizenhoge golven van plezier.

Ze voelt zich thuis in al haar
rimpels en in een gele bikini.

Laatst hoorde ik mama kijken.
'Zeg moeke, jij vindt dat misschien

allemaal heel leuk, maar denk ook
eens aan de kinderen. Die willen zo
graag een gewone oma.'

Daniel Billiet
Waarom het nooit bananen regent
© De Eenhoorn, 2000

Aan de slag

3

Lees het gedicht *Opa* (gedicht 1).

Vind je iets niet duidelijk? Noteer **?**.
Valt je iets op? Noteer **!**.

Wat zouden de volgende regels uit het gedicht betekenen?

Bespreek.

Zijn huis is leeg.

Hij is een leeg boek.
Zijn tekst is doorgelopen

Ik spoel aan op zijn schoot.
Hij leest mij, zijn hanenpoot.

4

Lees het gedicht *Oma's* (gedicht 2).

Vind je iets niet duidelijk? Noteer **?**.
Valt je iets op? Noteer **!**.

Beantwoord de vragen.

- Duid in het gedicht de stukjes aan die iets vertellen over het uiterlijk van oma.

- Vertel in je eigen woorden hoe oma eruitziet.

- Bespreek:

- Waar is opa? Hoe weet je dat?
- Vindt oma het leuk dat het kind in de zetel van opa zit? Waarom?
- Het gedicht eindigt zo:

Oma's maken kinderen weer heel.

Wat zou dat kunnen betekenen?

5

Lees het gedicht *Waar oma bleef* (gedicht 3).

Vind je iets niet duidelijk? Noteer **?**.
Valt je iets op? Noteer **!**.

Beantwoord de vragen.

- Welk woord past het best bij de oma uit dit gedicht?
Kruis aan.

nat voorzichtig langzaam

- Bespreek:

- Hoe komt het dat oma zo is volgens het kind?
- Hoe komt het volgens jou?

- Het kind houdt heel erg van oma.

Duid in het gedicht drie dingen aan waardoor je dat weet.

6

Lees het gedicht *Opa*, (gedicht 4).

Vind je iets niet duidelijk? Noteer **?**.
Valt je iets op? Noteer **!**.

Beantwoord de vragen.

- Wat doet opa zoal?
Duid aan in de tekst.

- Bespreek:
- Vindt het kind die dingen ook leuk?
 - Waarom denk je dat?
- Welk van die dingen vind jij zelf ook leuk?
Omcirkel in het gedicht.

7

Lees het gedicht *Een gewone oma* (gedicht 5).

Vind je iets niet duidelijk? Noteer ?.
Valt je iets op? Noteer !.

Beantwoord de vragen.

- Duid drie kenmerken van oma aan.

- Het gedicht eindigt zo:

Die willen zo
graag een gewone oma.

Bespreek:

- Wie zijn 'die'?
- Wat bedoelt mama met 'een gewone oma'?
- Denk je dat dat klopt? Willen ze een gewone oma?
- Wat zou jij het liefst hebben?

Terugkijken

8

Noteer het nummer van het passende gedicht.

Dit gedicht past het best bij de persoon voor wie ik een gedicht zocht:

Dit gedicht vind ik het mooist:

Bespreek je keuzes met je groep.

9

Wat past bij jou?

Duid aan.

Ik kan een gedicht begrijpen.

helemaal niet

heel goed

Wanneer ik een gedicht lees, probeer ik verbanden te leggen met wat ik al weet en met mijn eigen ervaringen.

helemaal niet

helemaal

Extra opdracht**Lees het gedicht.****Opa**

In zijn rode trainingsbroek
 schiet hij pijlsnel om de hoek.
 Langs de apotheek, de snackbar
 en de visboer met zijn viskar
 en de kleuterschool die uitgaat
 en de gracht waarin al ijs staat.
 Bij de nieuwe pizzeria
 roepen ze uit: 'Mama mia!
 die signor met grijze haren,
 die is minstens tachtig jaren,
 nou, die kan er nog wat van!'
 'Da's mijn opa,' roep ik dan.
 Maar ik ben zowat mijn stem kwijt
 en als opa weer een bocht snijdt,
 piep ik buiten adem: 'Opa,
 hoe lang blijven we zo lopen?
 Opa, hou jij het nog vol?'
 Nu slaat hij pas goed op hol.
 Langs een winkel vol met sokken
 en een zaak met duizend klokken
 en de feestwinkel met vuurwerk
 en de dansschool naast de kerk.
 Ik hou hem haast niet meer bij,
 ik krijg steken in mijn zij.
 Bij het Spaanse restaurant
 sprint hij naar de overkant,
 maakt daar één twee rechtsomkeert
 en loopt heel de route weer...

Langs de dansschool naast de kerk
en de feestwinkel met vuurwerk
en de zaak met duizend klokken
en de winkel vol met sokken
en de gracht waarin al ijs staat
en de kleuterschool die uitgaat
en de visboer met zijn viskar
en dan stopt hij bij de snackbar.

En wanneer ik even later aan kom sjokken, zegt hij:
'Jantje, volgende keer, m'n ouwe jongen,
geef je opa maar een handje.'

Mensje van Keulen
Snottebel Lies en andere portretten
© Querido, 1994

Beantwoord de vragen.

- Beschrijf opa in één woord.

- Welk gedicht uit deze les beschrijft een grootouder die het tegengestelde is?

les
3

Wat ga je doen?

Je gebruikt de gebiedende wijs in verschillende situaties.

Je herkent de verschillende vormen van de gebiedende wijs: bevel, instructie, verzoek.

Op verkenning

1

Lees wat de dokters zeggen.

Bij welke dokter zou jij het liefst patiënt zijn? Waarom?

Kom binnen,
doe je jas uit en ga zitten.
Vertel wat er scheelt.

Komt u binnen.
Doe gerust uw jas uit.
Neem plaats alstublieft.
Vertelt u maar wat er scheelt.

2

Hoe zijn deze zinnen bedoeld?

Is het een bevel, een instructie of een verzoek?

Bespreek.

Zit!
Blijf!

Meng de bloem en de
melk goed door elkaar.
Doe daarna de eitjes erbij.

Hé!
Wacht op mij!

Geef het zout eens
door, alsjeblieft.

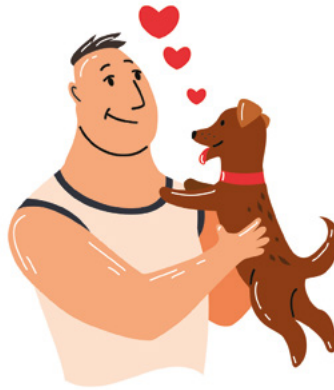
3

Lees de tekst.

Duid de zinnen aan die in de gebiedende wijs staan.

Hond

Spaar je hond van angst of pijn.
Maak hem duidelijk wat mag.
't Hoort een proper beest te zijn.
Borstel hem dus elke dag.
Leer hem in zijn hondenleven
niet om jou alleen te geven.
Gun hem ook eens een plezier.
't Is en blijft jouw troeteldier.
Geef hem van kleins af aan
hondenvoer en restjes brood.
Streel hem vaak en denk eraan:
kleine hondjes worden snel groot.

Waar staat de persoonsvorm bij zinnen in de gebiedende wijs? _____

UitlegDe **gebiedende wijs** kun je gebruiken in **verschillende situaties**.

Afhankelijk van de situatie gebruik je een andere vorm van de gebiedende wijs:

- **een bevel**
Bijvoorbeeld: - Blijf staan!
- Raak dat niet aan!
- **een verzoek**
Bijvoorbeeld: - Ga even zitten en vertel eens wat er scheelt.
- Geef mijn jas eens.
- **een instructie**
Bijvoorbeeld: - Neem het eigeel en meng het onder het deeg.
- Sla linksaf.

Een zin in de gebiedende wijs heeft **geen onderwerp**.Vaak staat er **een uitroepteken** achter de zin.

Aan de slag

4

Schrijf de zinnen in de juiste kolom.

Ik kom. – Kom hier! – Kom je?
 Zeur niet! – Je zeurt. – Wat zeur je nu?
 Neem een kom! – Neem je een kom? – Je neemt een kom.
 Ik speel rustig. – Speel rustig! – Speel je rustig?

mededeling	vraag	bevel

Na een mededeling staat een _____.

Na een vraagzin staat een _____.

Na een bevelzin staat een _____.

5

Zet de zinnen om.

Let op de leestekens.

a Maak van deze mededelingen een zin in de gebiedende wijs.

Je kunt haar meevragen. → _____

Je moet niet zo gek doen. → _____

Je moet je huiswerk nog maken. → _____

Je moet je er niet mee bemoeien. → _____

Je zou beter een zakdoek gebruiken. → _____

b Maak van deze bevelen een mededeling of vraag.

Neem je boek op p. 10! → _____

Gebruik een passer! → _____

Vertel wat er scheelt! → _____

Kom hier! → _____

Zit stil! → _____

6

Wat moet je doen wanneer er brand uitbreekt op school?

Bedenk drie zinnen in de gebiedende wijs die je kunt gebruiken in deze situatie.

7

Zoek vijf zinnen waarin de gebiedende wijs gebruikt wordt.

Je kunt zoeken in reclamefolders, liedjesteksten, gedichten- of moppenbundels, strips, je taalboek ...

Noteer je zinnen.

Schrijf er ook telkens bij of het een verzoek (V), een bevel (B) of een instructie (I) is.

8

Wissel je zinnen uit met een klasgenoot.

Beantwoord de vragen.

Staan alle zinnen in de gebiedende wijs? ja nee

Welke zinnen van je klasgenoot vind je bijzonder? Schrijf er twee op.

1

2

Bedenk een situatie waarin je die bevelen, verzoeken of instructies kunt gebruiken.

1

2

Terugkijken

9

Zijn de stellingen juist of fout?

Verbeter de stellingen die fout zijn.

Bij zinnen in de gebiedende wijs staat het werkwoord altijd achteraan.

juist fout

verbetering _____

Achter een zin in de gebiedende wijs staat vaak een uitroepteken.

juist fout

verbetering _____

In een zin in de gebiedende wijs staan het onderwerp en de persoonsvorm altijd naast elkaar.

juist fout

verbetering _____

De zin 'Gaaf u gerust even zitten, mevrouw' is een bevel.

juist fout

verbetering _____

Extra opdracht

Stel je voor: het liefje van je beste vriend(in) heeft het uitgemaakt. Hij/zij is daar heel droevig om.

Wat zou je hem/haar adviseren? Noteer je goede raad.

Gebruik zinnen in de gebiedende wijs.

les
6

Wat ga je doen?

Je leert op welke manieren je je stem kunt gebruiken.

Je leert wat een hoorspel is en hoe je zelf een hoorspel kunt maken.

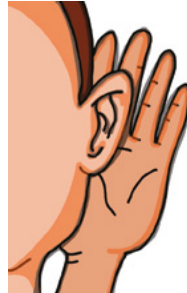
Op verkenning

1

Beluister een hoorspel.

Beantwoord de vragen van je juf of meester.

2

Gebruik je stem om de geluiden na te bootsen.

iemand die boos is

felle regen

iemand die snikt van verdriet

piepende deuren

iemand die erg moe is

een onbeleefd windje

een bange kat

gierende wind

een lachende heks

Uitleg

In een **hoorspel** is je stemgebruik heel belangrijk. Iedereen kan je horen, maar niemand kan je zien.

Met je **stem** kun je héél wat. Je kunt:

- gevoelens overbrengen tijdens het lezen of vertellen (angst, plezier, kwaadheid ...)
 - een bepaalde sfeer oproepen (huilende wind, krakende trappen ...)
 - geluiden nabootsen door te veranderen van volume, ritme en hoogte
- Bijvoorbeeld: met een hoge stem kun je een muis nadoen.

Je kunt ook **pauses gebruiken** om het verhaal spannender te maken of om de luisteraar de tijd te geven om het verhaal te begrijpen.

In een hoorspel moet je dus veel met je stem 'spelen'.

Aan de slag

3

Je gaat zelf een hoorspel maken van het verhaal *De Kinderverslinder*.

Denk na over geluiden die je kunt maken bij de gekleurde woorden.

De Kinderverslinder

Je denkt als kind heel vaak: wat kan me nou gebeuren,
met een grote broer en sloten op de deuren?

Nou vergeet het maar, er dreigt een groot gevaar!

En als hij komt dan ben je gloeiend de sigaar.

Hij is slank en hij loopt enigszins gebogen,
hij heeft een mooie stem en lieve zachte ogen.

Maar in zijn binnenzak draagt hij een grote hakbijl,
waarmee hij je hoofd KLAP KLAP in tweeën hakt.

Hij maakt je klaar, met peper, zout en met een uitje
en braadt je in een oven of een grill.

Likkebaardend kijkt hij naar je door het ruitje

en prikt af en toe een vork in je bil.

Meestal komt ie 's nachts,
maar altijd onverwachts.

Voor je het weet, ben je geslacht! {hahaha}

Kijk uit voor de Kinderverslinder!

Die jou zo lekker vindt.

Hij verslindt je waar je bij staat.

Hij lust uitsluitend, eet alleen maar,
lust uitsluitend: KIND!

De Kinderverslinder, Harrie Jekkers en Koos Meinderts,

© Uitgeverij Ploegsma, Amsterdam

Beantwoord de vragen.

Kun je alle gekleurde woorden vervangen door een geluid? Waarom wel/niet?

Welke geluiden kun je in het begin van het verhaal maken om de sfeer te scheppen?
Welke geluiden kun je op het einde van het verhaal maken om de luisteraar met een
bang gevoel achter te laten? Voeg die geluiden toe aan je hoorspel.

Wanneer kun je een pauze inlassen om de spanning op te bouwen?

4

Oefen je hoorspel met alle geluiden.

Een van jullie leest het verhaal op een spannende manier voor.

De anderen maken de geluiden.

5

Breng nu jullie hoorspel voor een andere groep.

Luister ook aandachtig naar hun hoorspel.

Beantwoord de vragen.

Heeft de andere groep geluiden bedacht die jullie niet gebruikt hebben?

Welk geluid van de andere groep vind je erg geslaagd?

Hoe kunnen je klasgenoten hun verhaal nog spannender maken?
Geef hun een tip.

6

Volg het stappenplan om jullie eigen hoorspel te maken.**Stap 1**

Kies een **plaats** waar jullie verhaal zich afspeelt. Onderstreep of vul in.

een bos – een boerderij – de markt – een luchtballon – het treinstation – een school –
een racebaan – een schip op zee – onder water – een dierentuin – een griezelkasteel –
een voetbalstadion – een onbewoond eiland – _____

Stap 2

Kies **twee personages** die in jullie verhaal spelen. Onderstreep of vul in.

een grappige heks – een oude piraat – een supersterke oma – een kikkerprins – een kabouter –
een bange schooljuf – een lief spookje – een sprekende boom – een gemene tandenfee –
een praatzieke duif – een dove koning – een blinde prinses – een onbeleefde goudvis –

Zijn jouw personages elkaars vrienden of elkaars vijanden?

- vrienden
 vijanden

Stap 3

Wat maken jouw personages mee op de plek die jullie gekozen hebben? Kruis aan.

- Ze moeten een wedstrijd winnen.
 Ze moeten een vijand verslaan.
 Ze zullen een geheim ontdekken.
 Ze worden verliefd.
 Ze gaan dansles volgen.
 Ze moeten de wereld redden.

Stap 4

Hoe begint jullie verhaal?

Hoe eindigt jullie verhaal?

7

Schrijf jullie verhaal op een apart blad.

Schrijf het verhaal kort op! Je kunt ook mondeling afspraken maken.

8

Bedenk nu enkele geluiden die jullie kunnen gebruiken.

Welke geluiden zijn typisch voor de plaats waar het verhaal zich afspeelt?

Welke geluiden zijn typisch voor jullie personages?

Probeer enkele geluiden uit.

Schrijf de geluiden die jullie willen maken in een andere kleur bij je tekst.

Terugkijken

9

Wat vond je van deze les?

Bespreek.

Vind je het gemakkelijk of moeilijk om passende geluiden te maken met je stem?

Wat vinden jullie al geslaagd aan jullie hoorspel?

Wat willen jullie nog veranderen aan jullie hoorspel?

Extra opdracht

Heb je materialen nodig om bepaalde geluiden te maken?

Maak een lijst van het materiaal dat je nodig hebt.

Spreek ook af wie wat meebrengt.

Dit moet ik meebrengen:

Wat ga je doen?

Je schrijft een gedicht over je eigen fantasiedier.

Je let daarbij op beeldrijk taalgebruik en een gepaste vorm.

Op verkenning

1

Lees het gedicht *De Zeepoes opnieuw*.

De Zeepoes

De zeepoes woont bij Katseveer.
Men ziet haar uiterst zelden.
Een enkele keer, bij stralend weer,
zwemt zij een beetje op en neer,
daar in de Oosterschelde.

De zeepoes heeft een vissenstaart,
een vissenstaart en vinnen.
Maar verder is zij dichtbehaard.
Ze jammert in de maand van maart
en kan uitstekend spinnen.

De zeepoes woont daar al zo lang,
al haast een jaar of zeven.
En voor de zeehond is zij bang,
maar verder gaat ze kalm haar gang.
Ze kan ook kopjes geven.

Ze heeft ook jonkies, 't zijn er twee,
maar 't zijn wel erg natte.
Ze zwemmen altijd met haar mee.
daar in de diepe blauwe zee.
Het zijn zeelapjeskatten.

De zeepoes woont bij Katseveer
tussen de mosselschelpen.
Gaaf u 's kijken, op 'n keer?
Maar als u haar niet vindt, meneer,
dan kan ik het niet helpen!

En in de buurt van Katseveer,
daar is ze zeer geliefd.
De zeepoes, zegt een oude heer,
o ja, die zwemt hier wel eens meer.
Daar is ze. Alsjeblieft.

Annie M.G. Schmidt
Dikkertje Dap en andere dierenversjes
© Querido, 2018

Vul samen met je leerkracht het woordweb op het bord aan.

Uitleg

Als je een gedicht wilt schrijven, heb je **inspiratie** nodig.
En die komt niet altijd vanzelf.

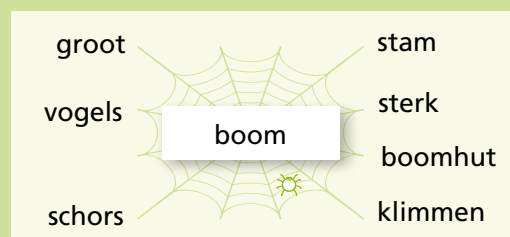
Stel jezelf dan de volgende vragen:

- Waaraan moet ik denken bij het onderwerp?
- Welke woorden passen erbij, welke juist niet?
- Welk gevoel krijg ik erbij?

Zo kun je een **woordweb** maken.

Denk ook aan:
beeldrijke taal, herhalingen, tegenstellingen, vergelijkingen ...

Welke rijmwoorden, vergelijkingen, tegenstellingen kan ik toevoegen?

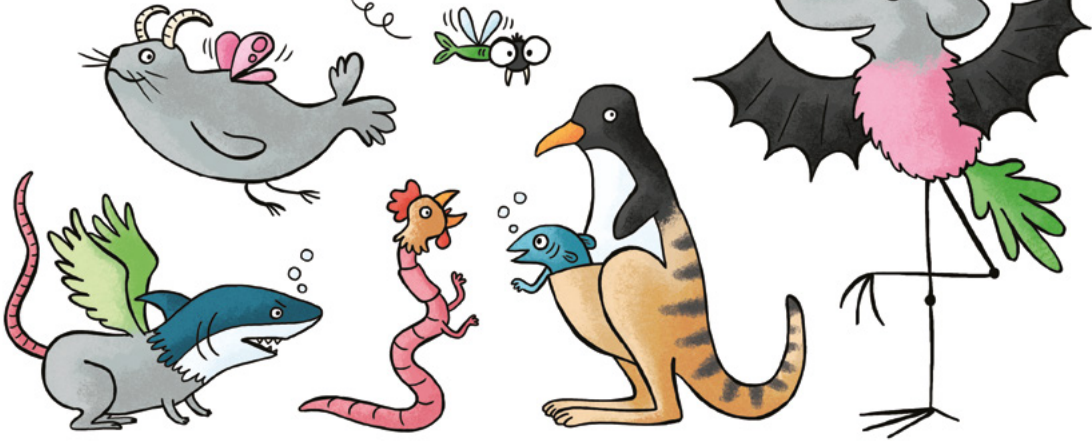

Aan de slag

2

Werk je fantasiedier uit.

In les 5 heb je samen met je buur een fantasiedier bedacht.

Beschrijf jouw fantasiedier.

Deze vragen kunnen je helpen.

Kijk ook naar je beschrijving uit les 5!

Waar woont je dier?

Wat doet het dier de hele dag?

Wat voor geluiden maakt het?

Wat voor geur heeft het dier?

Wat eet het?

Hoe beweegt het? (vliegen, kruipen ...)

Is het dier gevaarlijk?

Heeft jouw dier vijanden?

Is het dier ergens bang voor?

Op welke dieren lijkt jouw fantasiedier?

Maak een woordweb over jouw fantasiedier.

Noteer de naam van je dier in het midden.

3

Bekijk je woordweb. Maak van je beschrijvingen beeldrijke taal.

Bijvoorbeeld: De ogen van mijn fantasiedier zijn **paars**.

→ De ogen van mijn fantasiedier zijn **pimpelpaars**.

Bijvoorbeeld: Mijn dier is **bang** voor **wormen**.

→ Mijn dier is **als de dood** voor **wriemelende wormen**.

4

Schrijf een kladversie van het gedicht over jouw fantasiedier.

- Let op je taalgebruik (beeldrijke taal, klanken, ritme).
- Besteed ook aandacht aan de vorm.
- Vergeet de titel niet!

Terugkijken

5

Lees de vragen.

Praat erover met elkaar.

Wat vond je leuk aan het schrijven van een gedicht?

Wat vond je moeilijk?

Extra opdracht

Teken jouw fantasiedier.

Wat ga je doen?

Je maakt een mindmap van een tekst.

Zo kun je de tekst achteraf gemakkelijk navertellen.

Op verkenning

1

Bestudeer samen de mindmap.

Heleen heeft deze mindmap gemaakt over de tekst *Plezier voor jong en oud: kinder-bejaardenhuizen*.

Bespreek.

- Wat is een mindmap?
- Wat valt je op?
- Waarom zou een mindmap nuttig kunnen zijn?

Uitleg

Je kunt een tekst samenvatten door een **mindmap** te maken. Mindmaps kunnen je helpen om de inhoud van een tekst te studeren.

In het midden noteer je het centrale **onderwerp** of de **titel** van de tekst.

Daaruit vertrekken een aantal **takken**.

Die vatten kort de **hoofdgedachten** van de tekst samen.

Baseer je daarvoor op de **sleutelwoorden** en **belangrijke zinnen** die je hebt aangeduid in de tekst.

Opgelet: noteer enkel woorden, geen volzinnen!

Je mag ook **kleuren** en **tekeningetjes** toevoegen.

Aan de slag

2

Lees r. 1-14 van de tekst *Wat is het geheim van de vriendschap tussen mens en hond?* opnieuw.

- Luister en kijk hoe je leerkracht de informatie uit dat tekstdeel in een mindmap plaatst.
- Vul aan in de mindmap op de volgende pagina.

3

Lees r. 15-27 van de tekst opnieuw.

- Plaats samen met je leerkracht de informatie uit dat tekstdeel in een mindmap.
- Vul aan in de mindmap op de volgende pagina.

4

Lees r. 28-36 van de tekst opnieuw.

- Plaats samen met je groep de informatie uit dat tekstdeel in de mindmap op de volgende pagina.

- Vergelijk jullie mindmap met die van een andere groep.

Bespreek:

- Wat is hetzelfde?
- Wat is anders?

5

Lees r. 37-48 van de tekst opnieuw.

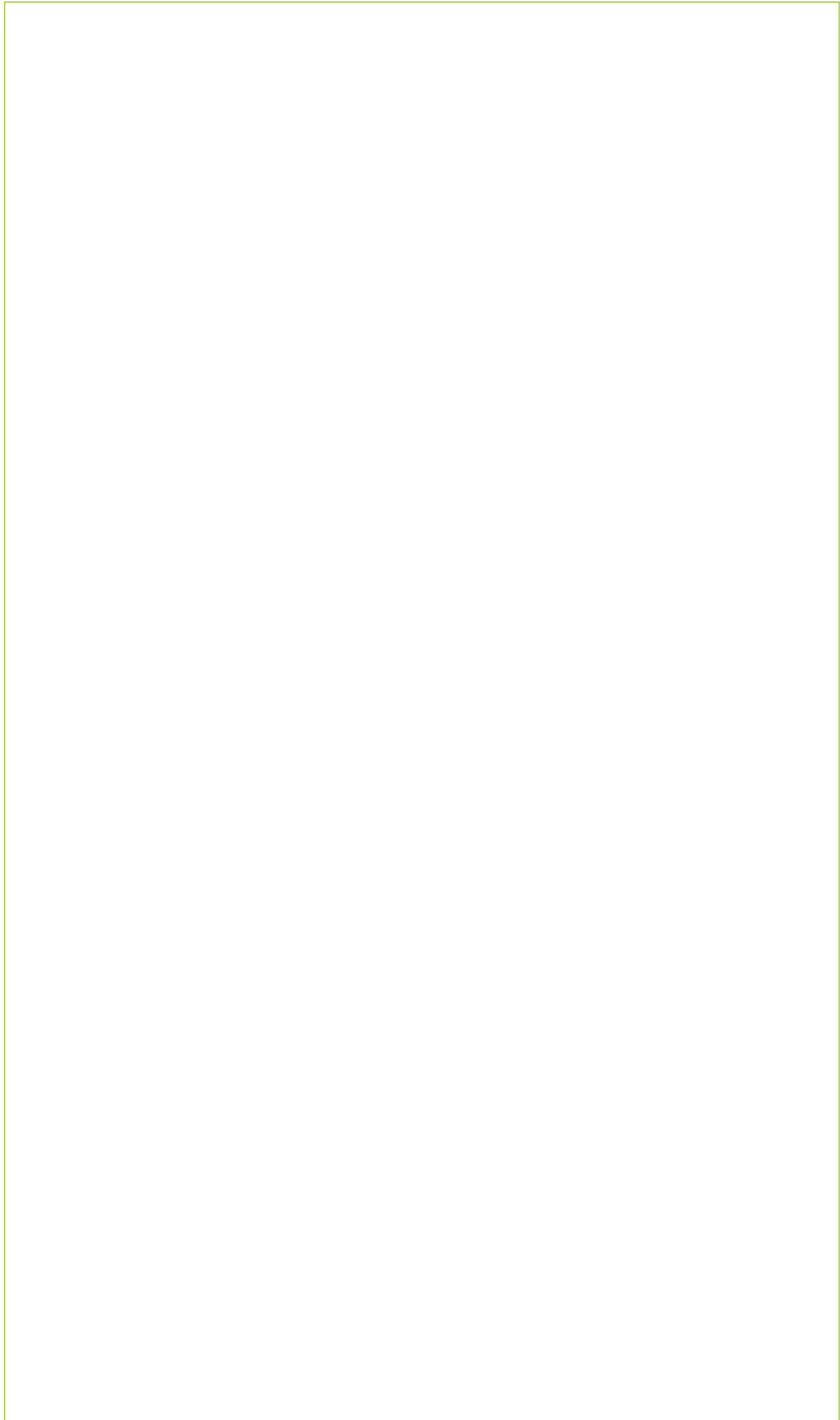
- Plaats samen met je groep de informatie uit dat tekstdeel in de mindmap op de volgende pagina.

- Vergelijk jullie mindmap met die van een andere groep.

Bespreek:

- Wat is hetzelfde?
- Wat is anders?

Terugkijken

6

Wat vind jij van mindmaps?

Bespreek:

Vind je het makkelijk of moeilijk om mindmaps te maken?
Wat vind je precies makkelijk of moeilijk?

Wat heeft je geholpen?

Wat onthoud je voor een volgende keer?

Vind je mindmaps nuttig? Waarom wel of niet?

Wanneer zou je zelf nog mindmaps willen maken?

7

Zoek iemand die de tekst *Wat is het geheim van de vriendschap tussen mens en hond?* niet gelezen heeft.

Gebruik je mindmap om hem of haar over de tekst te vertellen.

Extra opdracht

Maak een mindmap over de tekst *Zorgdieren*.

← → ↻ www.scientas.nl - □ X

Wat is het geheim van de vriendschap tussen mens en hond?

1 **Veel hondenbezitters beschouwen hun trouwe viervoeter als een volwaardig gezinslid. Hoe komt het toch dat honden en mensen zo goed samengaan?**

5 Wanneer je mens en hond samen op straat ziet lopen, lijken ze op het eerste gezicht een onwaarschijnlijke combinatie. En toch is er sprake van een succesvolle vriendschap. Hoe komt het dat honden en mensen zo goed samengaan? Om het antwoord te vinden, reizen we eerst 15.000 jaar terug in de evolutie. Toen raakten de mens en de voorouder van de hond, de wolf, namelijk voor het eerst met elkaar bevriend.

10 De wolf bleek uitermate geschikt als mensenvriend omdat het dier in groepsverband leeft. In de wolvenroedel moeten de dieren zich aan allerlei gedragsregels houden, hechte relaties aangaan, agressie reguleren en hulp bieden aan soortgenoten. Daardoor heeft de wolf een hoge sociale intelligentie ontwikkeld.

15 **Hechting**

Ondanks zijn hoge sociale intelligentie zal een wolf niet snel een volwaardig lid van een mensengezin worden, ook al doet het baasje nog zo zijn best om een band met het dier op te bouwen. Dat blijkt uit onderzoek waarbij zowel honden- als wolvenpups vanaf de geboorte door mensen werden grootgebracht. Toen de pups 16 weken oud waren, scheidden onderzoekers de pups van hun baasje. Vervolgens lieten ze de pups hun baasje óf een vreemdeling ontmoeten. De honden begroetten hun baasje veel enthousiaster dan een vreemdeling. De wolvenpups reageerden echter hetzelfde, ongeacht of ze hun baasje of een vreemdeling zagen. Daarnaast zochten de wolvenpups minder sociale steun bij mensen in stressvolle situaties. Het lijkt er dus op dat wolven een minder sterke band aangaan met mensen dan honden.

20

25

Onmisbaar

- Naast dat hond en mens hechte relaties kunnen aangaan, kunnen honden goed leren wat mensen van hen willen. Zelfs zo goed, dat honden soms onmisbaar zijn. Neem als voorbeeld de blindengeleidehond. De hond moet feilloos kunnen aanvoelen wat het baasje van hem wil. Ook de communicatie tussen mens en hond kan waarschijnlijk teruggeleid worden naar hun gezamenlijke geschiedenis.
- Onderzoek wijst uit dat honden vaker naar hun baasje kijken dan wolven en daardoor beter letten op wat de mens van hen wil.

Emoties

- Honden die iets hebben gedaan wat niet mag, zoals je favoriete kussen aan stukken scheuren, kunnen zich ook heel schuld bewust gedragen. Althans, zo lijkt het. Je kent het beeld van een 'schuldige' hond vast wel. Hoofd laag, oren plat, een kruiperige houding en bovenal een schuldige blik. In werkelijkheid worden onze viervoeters niet geplaagd door schuldgevoelens, maar zijn ze gewoon bang voor straf. Onderzoekers van de Universiteit van Cambridge hebben aangetoond dat honden zich altijd hetzelfde gedragen wanneer een mens boos op ze is, ongeacht of de hond nu echt schuldig is of niet. De honden reageren dus vooral op boze woorden of een strenge blik en niet zozeer op het besef dat ze een overtreding hebben begaan.

Bron: Maayke Klaver, www.scientas.nl

Wat ga je doen?

Je leert de betekenis van een woord af te leiden uit de context.

Je herkent het verschil tussen letterlijk en figuurlijk taalgebruik.

Op verkenning

1

Lees de twee teksten.

Liefste dagboek

Vandaag heb ik iets heel vreemds meegemaakt. Net zoals elke maand gingen we met de klas naar de bibliotheek. Ik was op zoek naar een goed griezelverhaal, toen ik plots een raar boek zag. Op de rug stond helemaal geen titel of schrijver. Nieuwsgierig nam ik het boek uit het rek. Toen merkte ik dat er ook op de kaft niets stond. Snel deed ik het boek open. Je raadt het al ... niets! Geen woord, geen letter, helemaal niks. Een leeg boek, zomaar tussen alle avonturenverhalen en sprookjesboeken. Wie zou dat daar gezet hebben? En waarom? Morgen ga ik op onderzoek!

Veel liefs
Kato

Opa

Mijn opa is al oud.
Zijn huis is leeg,
net als zijn hoofd.
Hij heeft één kamer nu
en het altijd koud.

Mijn opa zegt niet veel.
Hij is een leeg boek.
Zijn tekst is doorgelopen,
ook zijn sokken zijn zoek.
Maar mij kent hij wel.

'Jongen,' zegt hij, stiller
dan ooit. Hij lacht zijn
scheve lach, zijn hand trilt.
Ik spoel aan op zijn schoot.
Hij leest mij, zijn hanenpoot.

Margreet Schouwenaar
Denk dag doen
© Clavis, 2016

Bekijk de gekleurde woorden.

Bespreek:

- Wat wordt bedoeld met 'een leeg boek' in het dagboekfragment?
- Hoe weet je dat?
- Wordt daarmee hetzelfde bedoeld in het gedicht *Opa*? Waarom wel of niet?

Uitleg

Begrijp je de betekenis van een woord niet?

Lees dan een stukje tekst **voor of na het woord** opnieuw.

Dat kan je meer informatie geven over wat het woord kan betekenen.

Opgelet: soms worden woorden niet **letterlijk** gebruikt, maar **figuurlijk**.

In verhalen of gedichten gebruikt de schrijver vaak **beeldspraak**.

Daarom moet je altijd goed nadenken:

- Wat betekent het woord in deze zin?
- Is het letterlijk of figuurlijk gebruikt?
- Waarom heeft de schrijver voor dit woord gekozen?

Geraak je er niet uit?

Gebruik je **Studio woordwijzer!**

Aan de slag

2

Lees dit stukje uit het gedicht *Opa* opnieuw.

Mijn opa is al oud.
Zijn huis is leeg,
net als zijn hoofd.

Worden deze zinnen letterlijk of figuurlijk bedoeld?

- Opa's huis is leeg. letterlijk figuurlijk
- Opa's hoofd is leeg. letterlijk figuurlijk

Bespreek samen de betekenis.

3

Lees de teksten. Beantwoord dan de vragen over de gekleurde woorden.

Om aan de politieopleiding te mogen starten, moet je eerst een aantal proeven afleggen.
Mijn grote broer heeft dat gelukkig **feilloos** gedaan.
Omdat hij geen enkele fout heeft gemaakt, mag hij volgende maand aan de opleiding beginnen.

Hoe wordt het woord gebruikt?

- letterlijk
- figuurlijk

Wat betekent het woord hier?

Olivier heeft thuis zes kippen, twee geiten, drie konijnen en een hond. Tijdens zijn vrije tijd doet hij niets liever dan ze allemaal te verzorgen. Je kunt dus wel zeggen dat hij echt **een hart voor dieren heeft**.

Hoe worden de woorden gebruikt?

- letterlijk figuurlijk

Wat betekenen de woorden hier?

De verkeerslichten op dat kruispunt zijn sinds vanochtend kapot. Daarom staat er al de hele dag een agent om het verkeer te **reguleren**. Zo gebeuren er zeker geen ongelukken.

Hoe wordt het woord gebruikt?

- letterlijk figuurlijk

Wat betekent het woord hier?

Karim is altijd heel **bescheiden**. Hij wint de ene na de andere zwemwedstrijd, maar toch heb ik hem nog nooit horen opscheppen.

Hoe wordt het woord gebruikt?

- letterlijk figuurlijk

Wat betekent het woord hier?

'Jongen,' zegt hij, stiller
dan ooit. Hij lacht zijn
scheve lach, zijn hand trilt.
Ik **spoel aan** op zijn schoot.
Hij leest mij, zijn hanenpoot.

Margreet Schouwenaar
Denk dag doen
Clavis, 2016

Hoe wordt het woord gebruikt?

letterlijk figuurlijk

Wat betekent het woord hier?

4

Lees dit stukje uit het gedicht *Oma's opnieuw*.

Ze wacht op me
met **perzikwangen, hemelogen, glinsterende**
rimpeltoet.

Diet Groothuis
Dichter 1
© Plint, 2017

Bespreek met je buur.

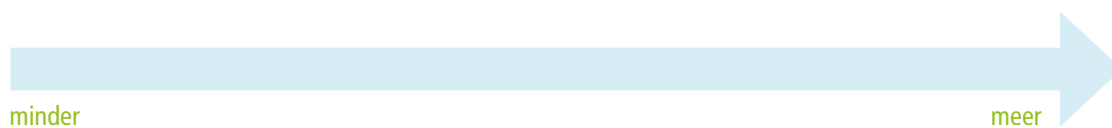
- Wat zouden de gekleurde woorden kunnen betekenen?
- Waarom zou de dichter voor die woorden gekozen hebben?

5

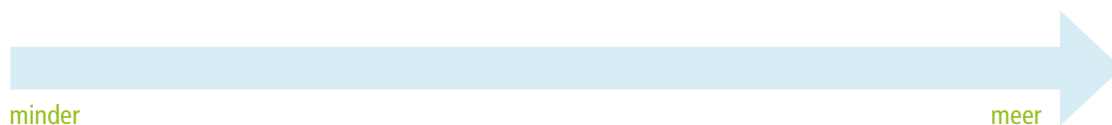
Maak het verschil tussen deze woorden duidelijk door ze op de schaal te plaatsen.

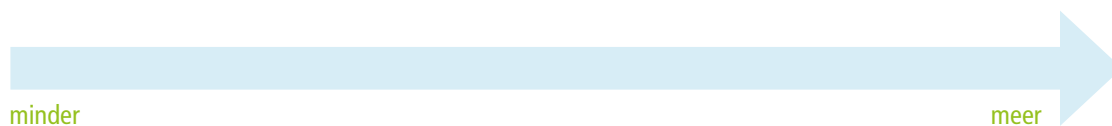
hoog – huizenhoog

ultiem – laatst

uitmuntend – goed

6

Kies een van de onderstaande woorden.

vlinder

kil

reus

gebroken

groen

Bedenk twee zinnen met het woord.

Gebruik in de eerste zin de letterlijke betekenis en in de tweede zin de figuurlijke betekenis.

Letterlijk:

Figuurlijk:

Lees de zinnen voor aan je buur.

Weet die wat het woord betekent in jouw zinnen?

Terugkijken

7

Welke twee woorden uit deze les vind je moeilijk/speciaal/mooi/grappig ...?

Noteer ze op *Mijn woordenblad!*.

Schrijf of teken in de middelste kolom iets wat jou helpt om de betekenis te onthouden.

Aandacht voor woorden

feilloos

een hart hebben voor
iets/iemand

reguleren

bescheiden

aanspoelen

huizenhoog

ultiem

uitmuntend

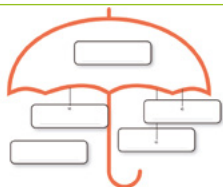

=

zin

< >

**Mijn mooie, leuke,
grappige, moeilijke ...
woorden**

dialogoog

raadsel

rijmen

Voor het lezen

Ik **lees** deze tekst om meer te weten te komen over ...

Ik **verken** de tekst en kijk naar:

- de titel, de afbeeldingen
- de kopjes
- de eerste zinnen, de opvallende woorden

Ik **voorspel**: Waarover gaat deze tekst?

Ik **denk na**:

- Wat weet ik daar al over?
- Wat wil ik te weten komen?

Tijdens het lezen

Ik **stel** mezelf **vragen**:

- over de inhoud: Wat? Waarom? Hoe? Wanneer? ...
- over de betekenis van zinnen en woorden

Ik **let** op:

- de sleutelwoorden, de kernzinnen
- de tekststructuur
- verbindingswoorden zoals toch, dus, daarom, omdat ...
- verwijswaarden zoals ik, hij, ze, haar, jullie, dat, deze ...

Ik **leg** een **verband** tussen:

- inhoud binnen een tekst
- de inhoud van de tekst en wat ik al weet

Als ik een woord niet begrijp, gebruik ik mijn **woordwijzer**.

Na het lezen

Ik **kijk** terug:

- Klopt mijn voorspelling?
- Kan ik de hoofdgedachte bepalen?
- Wat weet ik nu meer over ...?
- Wat wil ik nog weten over ...?
- Kan ik studerend lezen: extra informatie opzoeken, schema's maken, samenvatten ...?

Voor het lezen

Ik **lees** deze tekst om een verhaal te beleven.

Ik **verken** de tekst en kijk naar de titel, de afbeeldingen, de omslag, de eerste zinnen.

Ik **voorspel**: Wat zal in deze tekst gebeuren?

Tijdens het lezen

Ik **stel** mezelf **vragen**:

- Wat gebeurt er: Waar? Wanneer? Hoe? ...
- Wat zie ik in mijn hoofd bij wat er gebeurt?
- Welke personages spelen in het verhaal?
- Wat is de rol van de verschillende personages?
- Wat is de bedoeling van de personages?
- Hoe voel ik mij tijdens het lezen?

Ik **leg** een **verband** tussen:

- de gebeurtenissen en de tijd waarin ze zich afspelen
- de rol van de verschillende personages
- de handelingen van de personages

Als ik een woord niet begrijp, gebruik ik mijn **woordwijzer**.

Na het lezen

Ik **kijk** terug:

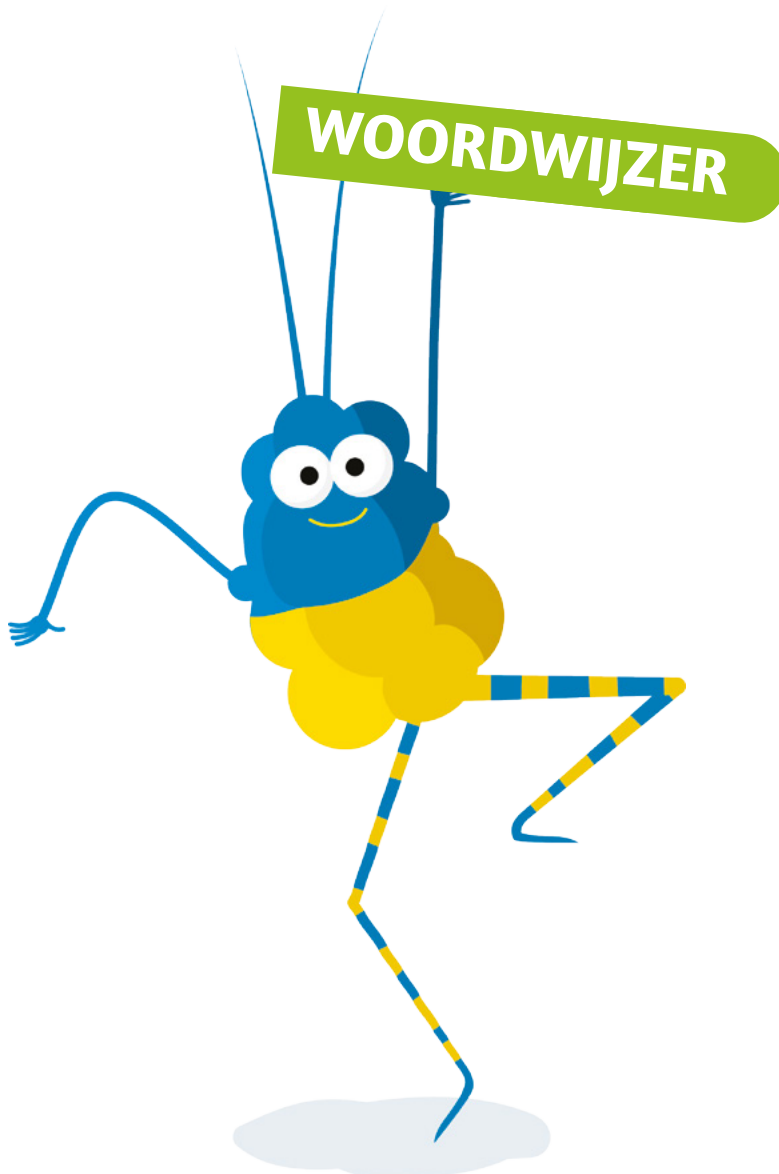
- Klopt mijn voorspelling van het verhaal?
- Had ik een ander einde verwacht?
- Heb ik de tekst met plezier gelezen? Waarom wel/niet?
- Wat vind ik van de tekst: spannend, grappig, moeilijk, droevig ...?
- Welk personage zou ik willen zijn of net niet?
- Wil ik meer van dit soort verhalen lezen? Waarom wel/niet?
- Voor wie is deze tekst een leestip?

Ik begrijp een woord niet. Wat kan ik doen?

- Ik lees een stukje tekst **voor of na het woord** opnieuw.
- Ik kijk of er een **afbeelding** bij de tekst staat.
- Ik kijk goed naar het **woord**.
Ken ik al delen van het woord?
- Ik **vraag** het aan iemand of **zoek** het woord **op**.

Ik kijk of de gevonden betekenis klopt in de zin.

Studio

spelling —

Kom je deze tekens tegen?

Doe dan dit.

Werk samen met je buur.

Lees de tip.

hoorwoorden

regelwoorden

onthoudwoorden

werkwoorden

les
1

Wat ga je doen?

Je schrijft woorden op -ig(e) en -lijk(e).

Op verkenning

1

Omcirkel de tien woorden op **ig(e)** en **lijk(e)**.

Zondag was een feestelijke dag, want oma was jarig! Ze ontving ons hartelijk. Zoals gewoonlijk was de tafel prachtig gedekt. Het allerlekkerste van de maaltijd was natuurlijk het dessert. Echt verrukkelijk: knapperige wafels met sappige bessen en een geweldig lekkere chocoladesaus!

Uitleg

Hoorwoorden:

- Je hoort een doffe e, maar je schrijft het vaste stukje **ig**.
- Je hoort een doffe e, maar je schrijft het vaste stukje **lijk**.

Lees verder op **kaart H3**.
Kruis het juiste rondje aan.

Lees de woorden van de week en de extra woorden.

Aan de slag

2

Schrijf de woorden in de juiste rij.

angstige – vriendelijke – plaatselijk – slordig – veilig – duidelijke – begrijpelijk – spoedige –
aandachtige – onnatuurlijk – duidelijke – verstandig

-ig _____

-ige _____

-lijk _____

-lijke _____

3

Vul het grondwoord aan met **ig** of **lijk**.

Let op! Soms moet je het grondwoord wat aanpassen!

verstand _____ aandacht _____ geluk _____

sap _____ gevaar _____ angst _____

eer _____ pijn _____ toeval _____

4

Vul in en schrijf.

- Maak de woorden af met **ig** of **lijk**.
- Gebruik ze daarna in de juiste zin.

harte _____ nod _____ angst _____ pijn _____
 kopp _____ onrust _____ onmoge _____ aandacht _____

Ik heb nachtmerries die me _____ maken.

Je teen stoten is heel _____.

Bij het oversteken moet je heel _____ zijn.

Mijn broer kan soms zo'n _____ ezel zijn!

Wat we _____ hebben staat op dit lijstje.

Alle oefeningen maken in tien minuten? Dat is een _____ opdracht!

Ik wil je _____ bedanken voor alle hulp.

Ze zat _____ op haar stoel heen en weer te schuiven.

5

Welk woord op ig of lijk kun je maken met de letters?

Schrijf op.

t c t i
a h g

s g r
d o l i

d i o
e m g

l ij p ij
n k

e f ee ij
k t l s

r a t k
ij e h l

Terugkijken

6

Vul ig, ige, lijk of lijke in.

Schrijf de woorden op.

De verwachting: hier en daar een plaatse _____ bui. _____

Wil je dat doen? Dat lijkt me onverstand _____.

Alle aanwez _____ ouders kregen de brief mee. _____

Ik vind de regels heel duide _____.

Dat vind ik. Het is mijn persoon _____ mening. _____

Mijn kamer ligt er slord _____ bij. _____

les
2

Wat ga je doen?

Je schrijft woorden met th.

Op verkenning

1

Schrijf bij de tekeningen: bibliotheek, apotheek en discotheek.

Uitleg

Onthoudwoorden: je hoort **t**, je schrijft **th**.

Lees verder op kaart O8.
Kruis het juiste rondje aan.

Lees de woorden van de week en de extra woorden.

Aan de slag

2

Welke onthoudwoorden met th zitten in deze lange woorden?

Schrijf ze op.

rooms-katholiek _____

marathonschaatser _____

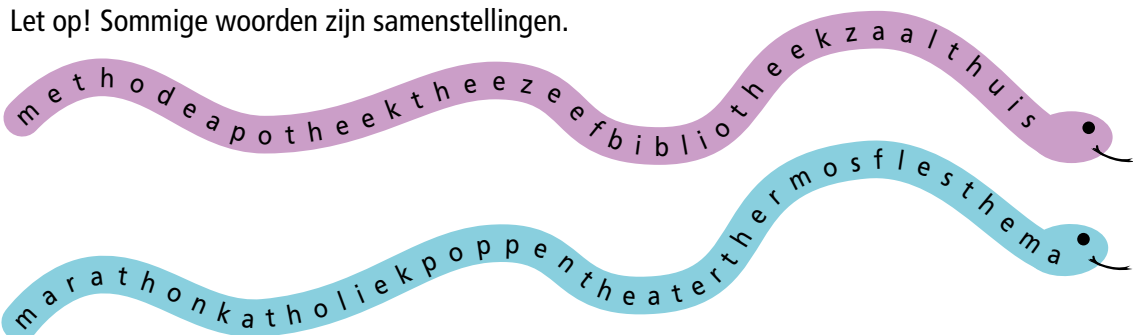
rekenmethode _____

reisapotheek _____

3

Zet strepen tussen de tien woorden met th.

Let op! Sommige woorden zijn samenstellingen.

4

Vul woorden met th in.

Kies uit de woorden van de week.

In onze stadsbibliotheek zoeken ze een nieuwe _____.

In een _____ wordt er gedanst.

Ik koop medicijnen in de _____.

Floor gaat naar een _____ school.

Onze directeur is heel _____.

Koffie blijft warm in een _____.

Papa traint om de _____ van Brussel te lopen: ruim 42 km!

Welke _____ volgen jullie voor rekenen?

5

Welk woord met t of th?

Schrijf de woorden in de juiste rij.

eee – meeeen – empera uur – eorie – erapie – empo – ra elslang –
 biblioecaris – kas eel – en ousiast – ka oen – mara on

t _____

th _____

Terugkijken

6

Vul t of th in.

Schrijf de woorden op.

Alle kinderen deden en _____ ousiast mee met de speurtocht. _____

Wil jij die medicijnen even bij de apo _____ eek ophalen? _____

De winnaar van de mara _____ on kwam uit Kenia. _____

Ik ga op donderdag altijd me _____ een naar de muzieklles. _____

Hij heeft zijn eigen me _____ ode om werkstukken te maken. _____

Ik heb koorts. Mama meet mijn _____ empera _____ uur. _____

les
3

Wat ga je doen?

Je schrijft werkwoorden in de tegenwoordige en de verleden tijd.
Je schrijft het voltooid deelwoord.

Op verkenning

1

Kleur de werkwoorden in de verleden tijd groen.

Joris speelde gitaar op het schoolfeest.
Voor het optreden was hij heel zenuwachtig.
Zijn knieën knikten. Zijn handen trilden.
Toen begon hij te spelen. Zijn zenuwen waren weg.
Joris speelde een kwartier lang en geweldig goed.
Het publiek klapte wel vijf minuten lang.

Uitleg

Werkwoorden in de tegenwoordige tijd en in de verleden tijd.
Werkwoorden hebben drie persoonsvormen.
Werkwoorden hebben een voltooid deelwoord.

Lees verder op kaart WW2, WW3 en het stappenplan werkwoorden.

Aan de slag

2

Maak de rijtjes af.

Kijk naar het voorbeeld.

Sommige werkwoorden veranderen van klank, andere werkwoorden niet.

infinitief	tegenwoordige tijd	verleden tijd	voltooid deelwoord
botsen	De bal botst.	De bal botste.	De bal heeft gebotst.
rennen	Ik _____.	Ik _____.	Ik heb _____.
zwaaien	Hij _____.	Hij _____.	Hij heeft _____.
rusten	Oma _____.	Oma _____.	Oma heeft _____.
verven	Tim _____.	Tim _____.	Tim heeft _____.
reizen	Jij _____.	Jij _____.	Jij hebt _____.
verhuizen	Wij _____.	Wij _____.	Wij zijn _____.
herstellen	Pa _____.	Pa _____.	Pa heeft _____.

3

Zeg het anders.

Schrijf de persoonsvormen in de verleden tijd.

Alle persoonsvormen rijmen op elkaar.

Ik trilde.

ik b e e

Ik maakte mee.

ik b

Ik hing in de lucht.

ik z

Ik schudde iets door een zeef.

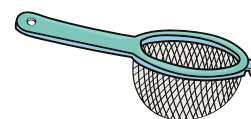
ik z

Ik maakte stof van draden.

ik w

Ik was in leven.

ik l

In de gekleurde vakjes staat: _____

4

Schrijf op wat je vanochtend hebt gedaan voor je naar school kwam.

Ik heb _____ . Daarna _____

Terugkijken

5

Vul de juiste vorm van het werkwoord in.In welke zinnen staat een voltooid deelwoord? Kleur het **voltooid deelwoord**.

eten Ik _____ een lekker stukje Franse kaas.

raden Jij _____ nooit wie ik net gezien heb!

verwaarlozen De boer is opgepakt omdat hij zijn dieren heeft _____.

lezen Ik heb een dik boek _____.

geven Ik _____ vroeger al mijn zakgeld uit aan knikkers.

maaien Papa heeft het gazon _____.

vertellen Ik vind het niet leuk als je zo'n onzin _____.

antwoorden Toen de meester een vraag stelde, _____ Jana niet.

worden Jij _____ de laatste tijd zo snel boos!

trouwen Zijn jouw papa en mama _____ ?

les
4

Wat ga je doen?

Je schrijft woorden met y.

Op verkenning

1

Schrijf het woord onder de juiste foto.

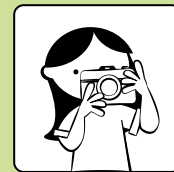
Kies uit: dynamo – gymnastiek – hyacint – pyjama – hyena – encyclopedie.

Uitleg

Onthoudwoorden: je hoort **ie** of **i**, je schrijft **y**.Lees verder op **kaart 09**.
Kruis het juiste rondje aan.

H R O

Lees de woorden van de week en de extra woorden.
Zoek de betekenis van de woorden op in het woordenboek.

Aan de slag

2

Welke onthoudwoorden met y zitten in deze lange woorden?

Schrijf ze op.

fietsdynamo _____

gymnastiekvereniging _____

kaartsysteem _____

pyjamabroek _____

3

Vul woorden met y in.

Kies uit de woorden van de week.

De d_____ van mijn fiets is stuk.

Een h_____ groeit uit een bloembol.

Hij kan mensen h_____.

Dat vind ik t_____ iets voor hem.

Een ander woord voor turnles is g_____.

Er zit geen enkel s_____ in wat hij doet.

Ik loop nog in mijn p_____ rond.

Mijn nicht doet aan g_____.

4

Welk woord met y of ie?

Schrijf de woorden in de juiste rij.

bab_____ - k_____telen - pon_____ - w_____belen - d_____namo - st_____kem - n_____mand - s_____steem -
m_____renhoop - h_____acint - g_____rig - jur_____

y _____

ie _____

Terugkijken

5

Vul i, ie of y in.

Schrijf de woorden op.

Heel veel leerlingen vinden g_____mnastiek het leukste vak. _____

Heb jij mijn potloden missch_____n gebruikt? _____

Door de stroomstoring raakte het hele s_____steem in de war. _____

De m_____nister kwam bijna te laat voor die vergadering. _____

Het s_____mbool voor vrede is een witte duif. _____

Robin ligt in het z_____kenhuis. _____

Ik hoor de s_____rene van de brandweer. _____

Je mag blijven slapen. Dus vergeet je p_____jama niet. _____

Wat ga je doen?

Je schrijft woorden met een trema of deelteken.

Op verkenning

1

Welke woorden met een trema passen bij de foto's?

Kies uit: pinguïn – ruïne – België – patiënt – maïs.

Uitleg

Twee puntjes boven een klinker noem je een trema of een deelteken. Het betekent: hier begint de volgende klankgroep.

Lees verder op kaart R6.
Kruis het juiste rondje aan.

H

R

O

Lees de woorden van de week en de extra woorden.

Aan de slag

2

Kleur de woorden met drie klankgroepen.

ruime

poëzie

België

geiten

passie

ruïne

schuine

reuzen

reële

reünie

vacuüm

duurste

poezen

pinguïn

egoïst

3

De woorden zijn verdeeld in klankgroepen.Schrijf de woorden volledig op. Let op het trema.
Kijk naar het voorbeeld.

Bel gi e

België

e go is me

be in vloe den

ta toe e ren

mo za iek

ge erfd

po e zie

va cu um

4

Maak de woorden af met ie of ië.

kwart____r vegetar____r Ital____ kop____ren cl____nt
 formul____r industr____le polit____ sk____r Belg____

5

Met deze klankgroepen kun je woorden vormen.

- Schrijf op. Let op het trema

- Wat betekent elk woord? Schrijf het bij de passende zin of bij het passende woord.

tu - i - in - tie

za - iek - mo

e - po - zie

toe - ta - ren - e

ist - go - e

ief - na

re - ef - li

gi - hy - ne - e

persoon die alleen aan zichzelf denkt: _____

tekening in gekleurde steentjes: _____

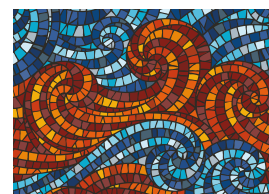
buikgevoel, voorgevoel: _____

hoogteverschil: _____ gedichten: _____

ervoor zorgen dat jij en je omgeving schoon zijn: _____

als je te makkelijk dingen gelooft en mensen vertrouwt: _____

met kleurstoffen een tekst of tekening in iemands huid prikken: _____

Terugkijken

6

Vul de klinkers in.

- Zet een trema op de juiste klinker.

- Schrijf de woorden op.

Popcorn wordt gemaakt van m____s. _____

Wij wonen in Belg____. _____

Er is een r____le kans dat onze juf een maand afwezig blijft. _____

Papa heeft morgen een r____nie met zijn oude klasgenoten. _____

De dokter gaat langs bij zijn pat____nten in het ziekenhuis. _____

Op vakantie bezochten we de r____ne van een kasteel. _____

Wat ga je doen?

Je oefent met de woorden van blok 4.

Aan de slag

1

Maak woorden op gelijk of ig.

Tip: soms moet je het grondwoord wat aanpassen!

geluk	_____	spoed	_____
aandacht	_____	angst	_____
gemak	_____	feest	_____

2

Welke woorden staan hier?

Denk aan het trema!

p + + + -t

-v -e

(zit bij de dokter)

e + + + t

-lfer -v

(denkt alleen aan zichzelf)

+ g +

-s l = n

(een waggelend dier dat goed tegen de kou kan)

 + + + +

-t -i p = g -k -m

(iemand die geen vlees eet)

3

Woordzoeker

- Zoek zes infinitieven in de woordzoeker.
- Schrijf ze op.
- Kies er drie uit en schrijf ze in de tabel. Vul de kolommen verder aan.

a	f	e	d	j	l	e	l	l	i
l	g	n	f	x	j	u	s	z	t
f	r	e	s	n	s	n	o	z	a
c	e	k	s	u	s	k	v	w	e
a	n	t	w	o	o	r	d	e	n
l	a	c	h	e	n	i	l	v	h
s	c	h	r	e	e	u	w	e	n
o	n	t	d	e	k	k	e	n	s
o	i	u	k	r	u	i	p	e	n
q	s	h	x	h	e	m	u	y	t

infinitief	_____	_____	_____
tt	Ik _____.	Ik _____.	Ik _____.
	Hij _____.	Hij _____.	Hij _____.
	Wij _____.	Wij _____.	Wij _____.
vt	Ik _____.	Ik _____.	Ik _____.
	Wij _____.	Wij _____.	Wij _____.
vd	_____	_____	_____

Blok 4

4

Vul het kruiswoordraadsel in.

Alle woorden zijn plaatsens met **th**.

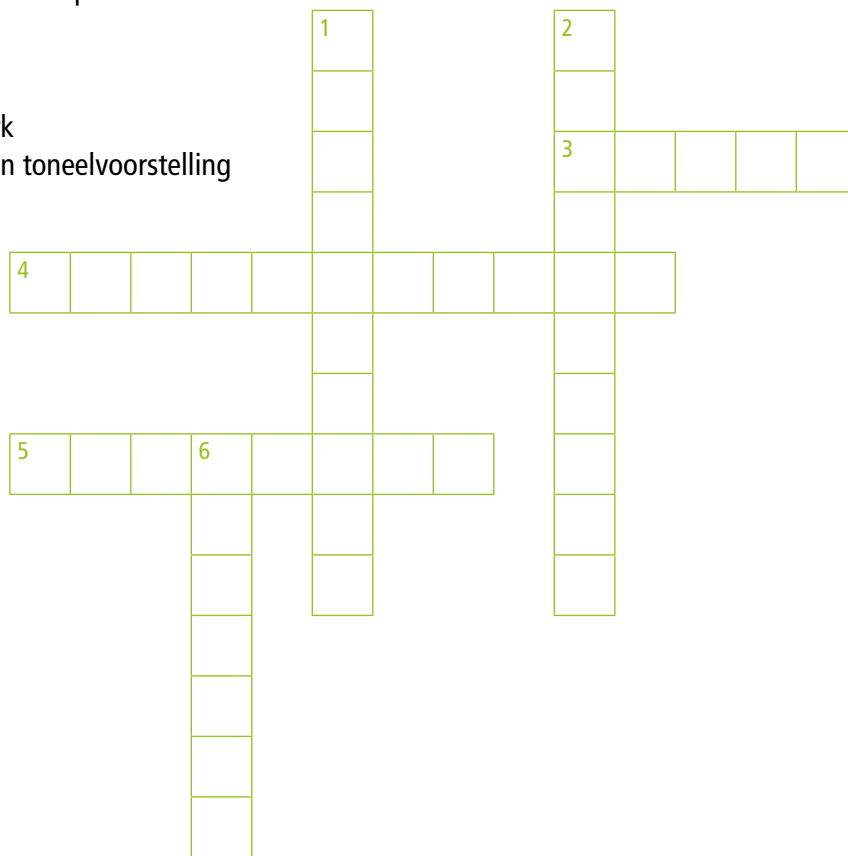

horizontaal

- 3 hier kun je lekker in je eigen zetel zitten
- 4 hier kun je boeken ontlēnen
- 5 hier kun je medicijnen kopen

verticaal

- 1 hier kun je dansen
- 2 dit is een grote kerk
- 6 hier kun je naar een toneelvoorstelling kijken

5

Vul i, ie of y in.

Schrijf de woorden op.

d ____ namo pon ____ s ____ steem
 g ____ mles sympath ____ k v ____ site
 loll ____
 fam ____ lie p ____ jama h ____ pnotiseren myster ____

H3

hoorwoorden - 3

Woorden met vaste stukjes

-ig en -lijk

Hoor je een woord dat eindigt op **ig** of **lijk**?

Vaak spreek je dat uit met een **doffe e**.

Maar je schrijft **ig** of **lijk**.

Voorbeelden

rustig

gelukkig

eerlijk

gevaarlijk

Maak je een woord op **ig** of **lijk langer**?

Dan schrijf je er een **e** achter.

rustig – rustige eerlijk – eerlijke

Na een **korte klinker** schrijf je twee dezelfde medeklinkers.

sappig koppig gelukkig

Na een **doffe e** schrijf je geen dubbele medeklinker.

hongerig eindelijk mogelijk

Soms wordt een **klinker dof** uitgesproken. Die woorden moet je onthouden.

datum centrum perzik basis

woorden van de week

aandachtig

feestelijk

hartelijk

duidelijk

slordig

spoedig

extra woorden

angstig

geweldig

moedig

onnatuurlijk

pijnlijk

plaatselijk

verschrikkelijk

verstandig

R6

regelwoorden - 6

Woorden met een trema

Twee puntjes boven een klinker noem je een **trema** of een **deelteken**.

Het **trema** geeft aan: hier begint de volgende klankgroep.

Je schrijft een trema vaak als er twee of drie klinkers achter elkaar staan die je niet als één klank uitspreekt.

Voorbeelden

ruïne (spreek je niet uit als **ruim**)

reünie (spreek je niet uit als **reus**)

geïnteresseerd (spreek je niet uit als **rein**)

Italië (spreek je niet uit als **passie**)

maïs (spreek je niet uit als **militair**)

Je schrijft **geen trema**:

- bij Franse leenwoorden op **ien** en Latijnse leenwoorden op **eum**.
elektricien opticien mecanicien
jubileum petroleum museum
- bij **afleidingen** op **achtig**. Die krijgen een koppelteken als het nodig is.
zebra-achtig detectiveachtig
- tussen delen van **samenstellingen**.
na-apen zee-egel

Samengestelde telwoorden krijgen wel een trema.

drieëndertig tweeënveertig

woorden van de week

de maïs

de patiënt

de reünie

de ruïne

België

reëel

extra woorden

de egoïst

de pinguïn

de poëzie

het mozaïek

beïnvloeden

geërfd

tatoeëren

vacuüm

08

onthoudwoorden - 8

Woorden met th

Soms hoor je **t**, maar schrijf je **th**.
Dat kun je niet horen.
Dat moet je onthouden.

Voorbeelden

thuis
thee
thema
theater
thermometer
biblio**th**eek

-theek is een vast stukje in woorden als:
biblio**theek** apo**theek**
disco**theek**

Met een **th**ermometer meet je de
temperatuur.
Ik drink graag munt**th**ee.

de biblio**th**eek**woorden van de week**

de bibliothecaris
de discotheek
de marathon
de theorie
de thermoskan
enthousiast
katholiek

extra woorden

de kathedraal
de therapie
thuisblijven
sympathiek
theoretisch
althans

09

onthoudwoorden - 9

Woorden met y

Soms hoor je **i** of **ie**, maar schrijf
je **y**.

Onthoud de woorden met **y**.

De woorden met **ie** als **i** of **y** zijn vaak
leenwoorden. We hebben ze ontleend of
overgenomen uit een andere taal.

De **y** (**Griekse ij**) aan het eind van een woord
klinkt altijd als **ie**.
pon**y** baby jury

De **y** in het midden van een woord klinkt
meestal als **i**.
d**y**namo s**y**steem
g**y**mnastiek s**y**mpathiek

Bij pyjama schrijf je na de **y** een **j**.

woorden van de week

de dynamo de pyjama
de gymles het systeem
de gymnastiek hypnotiseren
de hyacint typisch

extra woorden

de encyclopedie
de hyena
de lynx
het mysterie
het symbool
fysiek
hypermodern
sympathiek

WW2

werkwoorden - 2

Werkwoorden (vt)

Soms staat het werkwoord in de tegenwoordige tijd. Dan gebeurt het nu (zie uitlegkaart WW1).

Soms staat het werkwoord in de **verleden tijd**. Dan is het al gebeurd.

Werkwoordvormen in de verleden tijd hebben soms een **klankverandering**.

Wij zingen. Wij zongen.

1. Is er klankverandering of geen klankverandering?

2. Kies de juiste persoonsvorm.

Geen klankverandering: vertrek altijd van de **stam**.

ik/jij/hij-vorm: stam **+de** of **+te**

Ik wandel**de**.

Tom stap**te**.

wij-vorm: stam **+den** of **+ten**

Wij wandel**den**.

De jongens stap**ten**.

Klankverandering

infinitief	ik/jij/hij/zij	wij/jullie/zij
lopen	liep	liepen
vinden	vond	vonden
worden	werd	werden
zien	zag	zagen

Het voltooid deelwoord

Een voltooid deelwoord van een werkwoord krijg je als je zegt: **Ik heb ...** of **Ik ben ...**

Een voltooid deelwoord eindigt meestal op **t**, **d** of **en**.

dansen Ik heb gedanst.
groeien Ik ben gegroeid.
zingen Ik heb gezongen.

1. Hoor je op het einde van het voltooid deelwoord -d of -t?

Verleng het woord.

- Hoor je **te**? Dan schrijf je het voltooid deelwoord ook met een **t**.
- Hoor je **de**? Dan schrijf je het voltooid deelwoord ook met een **d**.

werken	Ik werkte.	Ik heb gewerkt.
ontsnappen	Ik ontsnapte.	Ik ben ontsnapt.
horen	Ik hoorde.	Ik heb gehoord.
arresteren	Ik arresteerde.	Ik ben gearresteerd.

Soms kun je het woord enkel verlengen in de wij-vorm.

Ik kocht. We koch**ten**. Ik heb gekoch**t**.
Ik bracht. We brach**ten**. Ik heb gebrach**t**.

2. Hoor je op het einde van het voltooid deelwoord -en of -aan?

Schrijf dan op wat je hoort of volg de regels van het **stappenplan klankgroepen**.

kiezen	Ik heb gekoz en .
staan	Ik heb gest aan .
kijken	Ik heb geke ken .

stappenplan werkwoorden

Is het een **werkwoord**?

nee

Volg het hoor-, regel- of onthoudspoor.

ja

Is het een **persoonsvorm**? Stel de ja/nee-vraag.

ja

Is het **tegenwoordige tijd (tt)** of **verleden tijd (vt)**?

Kijk naar het **onderwerp**. Kies de juiste persoonsvorm.

tt

stam	stam + t	infinitievorm
Ik loop.	Jij loopt.	Wij lopen.
Vind je?	Hij vindt.	Jullie vinden.
	Tom loopt.	De jongens spelen.

vt

klank verandert	stam + te(n)	stam + de(n)
Ik liep. Wij liepen.	Ik/wij werkte(n).	Ik/wij speelde(n).
Jij vond. Jullie vonden.	Jij/jullie danste(n).	Jij/jullie reisde(n).
Hij vroeg. Zij vroegen.	Hij/zij wachtte(n).	Hij/zij antwoordde(n).

• **Colofon Studio taal**

• **Auteurs**

- Marlien Buyens
- Eline Simons
- Sylvie Thienpont
- Tineke Vanherck

• **Coördinatie en advies**

- Katrien Daerden
- Riet Jeurissen
- Hilde Van den Bossche
- Jo van den Hauwe

• **Illustraties en fotografie**

- Flor Aguilar
- Mieke Driessen
- Alexandra Pillaert
- Adobe Stock
- Shutterstock
- Studio Wasabi

• **Projectteam Zwijsen België**

• © 2021 Uitgeverij Zwijsen N.V., Antwerpen
 • maakt deel uit van WPG

• ISBN 9789463682947
 • D/2021/1919/066
 • NUR 191

• In deze uitgave van 'Studio taal/spelling' werd gebruikgemaakt van materiaal van 'Estafette editie 3' (methode voor het lager onderwijs van Uitgeverij Zwijsen B.V., Tilburg) en 'Zie zo Taal/Spelling' (methode voor het lager onderwijs van Uitgeverij Zwijsen N.V., Antwerpen).

• Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaandelijke toestemming van de uitgever.

• Informatie over kopieerrechten en de wetgeving met betrekking tot de reproductie vindt u op www.reprobel.be.

• Aan het verwerven, waar nodig, van toestemming tot overname is door de uitgever de uiterste zorg besteed. Zou desondanks blijken dat een rechthebbende over het hoofd is gezien, dan verzoeken wij deze contact op te nemen met Uitgeverij Zwijsen België N.V.

Studio taal

Met Studio taal, de nieuwe taalmethode voor leerjaar 2 tot 6,
breng je samen taal tot leven!

www.studiotaal.be

Studio spelling

Studio spelling vormt samen met Studio taal de perfecte
combinatie voor je spelling- en taalonderwijs.

www.studiospelling.be

Studio taal & spelling bij jou op school?
Vraag nu jouw presentatie!

Onze Zwijsen adviseurs komen graag met de
materialen naar jouw school om *Studio taal &*
Studio spelling inhoudelijk toe te lichten.

Bel ons op 03 205 94 94 voor een afspraak.

Uitgeverij Zwijsen België

Klantendienst – telefoon: 03 205 94 94

E-mail: info@uitgeverijzwijsen.be

www.uitgeverijzwijsen.be